

Π.3.2.1 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες,
σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε
30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

Β΄ Λυκείου

Τίτλος:

«Έμφυλα στερεότυπα στον Γιούγκερμαν του Μ.
Καραγάτση»

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΟΥΚΗΣ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Θεσσαλονίκη 2013

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνος υπο-ομάδας εργασίας λογοτεχνίας: Βασίλης Βασιλειάδης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμασούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Έμφυλα στερεότυπα στον *Γιούγκερμαν* του Μ. Καραγάτση

Δημιουργός

Νικόλαος Κούκης

Διδακτικό αντικείμενο

Νεοελληνική λογοτεχνία

(Προτεινόμενη) Τάξη

Β΄ Λυκείου

Χρονολογία

Δεκέμβριος 2013

Διδακτική/θεματική ενότητα

—

Διαθεματικό

Ναι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

I. Φιλολογικής ζώνης

Νεοελληνική Γλώσσα

II. Άλλα γνωστικά αντικείμενα

Πληροφορική

Χρονική διάρκεια

Οκτώ (8) διδακτικές ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο Πληροφορικής

II. Εικονικός χώρος: Ψηφιακή τάξη (σε περιβάλλον Moodle, Edmodo ή σε αντίστοιχες διαδικτυακές πλατφόρμες).

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Ο εκπαιδευτικός που προτίθεται να υλοποιήσει το παρόν σενάριο πρέπει: (α) να είναι εξοικειωμένος με την ομαδοσυνεργατική μέθοδο εργασίας των μαθητών, (β) να έχει ευχέρεια στη δημιουργία και διαχείριση ψηφιακής τάξης (περιβάλλον Moodle ή Edmodo, για παράδειγμα) και (γ) να γνωρίζει τη χρήση κάποιων ψηφιακών εργαλείων Web2.0 που αναφέρονται στη συνέχεια (όπως το Tagxedo).

Οι μαθητές, από την άλλη πλευρά, πρέπει: (α) να έχουν ευχέρεια στη χρήση του διαδικτύου, (β) να γνωρίζουν τη χρήση κάποιου προγράμματος επεξεργασίας κειμένου (ΠΕΚ) ή/και λογισμικού παρουσίασης και (γ) να διέπονται από φιλομάθεια και διάθεση να γνωρίσουν τη χρήση νέων για αυτούς ψηφιακών εργαλείων Web2.0.

Πριν την υλοποίηση του σεναρίου είναι σκόπιμο να έχει προηγηθεί μια ωριαία, έστω, ενασχόληση των μαθητών με τη μελέτη βασικών γνωρισμάτων της πεζογραφίας του Μεσοπολέμου, όπως αναφέρονται ακροθιγώς στην σχετική εισαγωγή του σχολικού εγχειριδίου (σελ. 271-272) ή εκτενέστερα [εδώ](#). Επίσης, θετικό θα ήταν να έχει προηγηθεί της εφαρμογής του σεναρίου η μελέτη κάποιου κειμένου άλλου συγγραφέα αυτής της γενιάς ή κάποιου άλλου κειμένου του ίδιου συγγραφέα (στο σχολικό εγχειρίδιο υπάρχουν «Το μπουρίνι» και «Τα χταποδάκια»).

Τέλος, όσον αφορά την υλικοτεχνική υποδομή της σχολικής μονάδας, για την υλοποίηση του σεναρίου χρειάζονται: (α) εργαστήριο Πληροφορικής με τουλάχιστον έξι (6) διαθέσιμους ηλεκτρονικούς υπολογιστές (ώστε να αντιστοιχεί ένας σε κάθε ομάδα εργασίας των μαθητών) με εγκατεστημένο κάποιο πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου και κάποιο λογισμικό παρουσίασης και με σύνδεση στο διαδίκτυο και (β) αίθουσα διδασκαλίας με ένα laptop και βιντεοπροβολέα, ώστε τουλάχιστον για την παρουσίαση των εργασιών των ομάδων ή για την προβολή βίντεο να μην είναι αναγκαία η μετακίνηση των μαθητών στο εργαστήριο Πληροφορικής.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο είναι πρόταση διδασκαλίας.

Το σενάριο στηρίζεται

Το σενάριο αντλεί

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το θέμα του παρόντος διαθεματικού σεναρίου είναι η μελέτη των έμφυλων στερεοτύπων με σημείο αναφοράς τον *Γιούγκερμαν*, ένα από τα μυθιστορήματα του Μ. Καραγάτση. Οι μαθητές με αφορμή τα αποσπάσματα του εν λόγω μυθιστορήματος που υπάρχουν στο σχολικό εγχειρίδιο ξεκινούν την προσέγγιση ευρύτερων τμημάτων του έργου υπό το πρίσμα των έμφυλων στερεοτύπων που αυτό αναδεικνύει.

Συγκεκριμένα, η κάθε ομάδα εργασίας αναλαμβάνει να μελετήσει έναν ήρωα αντρικού ή γυναικείου φύλου του συγκεκριμένου έργου και να τον παρουσιάσει στους υπόλοιπους μαθητές της τάξης. Στη συνέχεια με αφετηρία τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν και με επιπρόσθετη μελέτη θεωρητικών κειμένων για τα κοινωνικά στερεότυπα των φύλων (με τη συνδρομή του μαθήματος της Νεοελληνικής Γλώσσας, στο πλαίσιο της διαθεματικότητας του σεναρίου), οι μαθητές επιχειρούν να εξάγουν γενικά συμπεράσματα για την ταυτότητα των φύλων κατά την εποχή του Μεσοπολέμου στην Ελλάδα. Τέλος, με τη συνδρομή του καθηγητή της Πληροφορικής (πάλι στο πλαίσιο της διαθεματικότητας του σεναρίου) οι μαθητές δημιουργούν το προφίλ του προσώπου/ήρωα που μελέτησαν στο Facebook και μαθαίνουν πώς να συνθέτουν ένα κολάζ/αφίσα, όπου προσπαθούν να αποτυπώσουν κάποια χαρακτηριστικά γνωρίσματα κάθε φύλου.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Το συγκεκριμένο σενάριο έχει ως βασική επιδίωξη να γνωρίσουν οι μαθητές μέσα από τον *Γιούγκερμαν* τον συγγραφέα Μ. Καραγάτση, τον νατουραλισμό ως

τεχνοτροπία στο μυθιστόρημα και τις κοινωνικές αναπαραστάσεις του φύλου μέσα στα λογοτεχνικά έργα. Οι στόχοι αυτοί επιδιώκεται να επιτευχθούν με τη συνδρομή των ΤΠΕ, για να κατανοήσουν οι μαθητές πως υπάρχουν κι άλλοι τρόποι προσέγγισης της λογοτεχνίας εκτός του παραδοσιακού, χωρίς κάτι τέτοιο να σημαίνει προσπάθεια απόρριψης ή απαξίωσης του παραδοσιακού τρόπου διδασκαλίας.

Οι μαθητές, χωρισμένοι σε ομάδες, μελετούν ανδρικά και γυναικεία πρόσωπα/ήρωες του μυθιστορήματος, προσπαθώντας να ανιχνεύσουν το αξιακό σύστημα της εποχής και τα πρότυπα των φύλων, όπως προβάλλονται μέσα στο μυθιστόρημα. Η μελέτη αυτή συμπληρώνεται με θεωρητικά κείμενα σχετικά με την ταυτότητα των φύλων, με σκοπό οι μαθητές να συνειδητοποιήσουν την εξέλιξη (ή τη στασιμότητα) στο θέμα της κοινωνικής ταυτότητας των δύο φύλων συγκρίνοντας τα πρότυπα που αναδεικνύονται στο μυθιστόρημα με πρότυπα της εποχής μας.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

- Να γνωρίσουν οι μαθητές τον τρόπο ζωής και το αξιακό σύστημα των ανθρώπων που ζουν στην Ελλάδα κατά την περίοδο του Μεσοπολέμου μέσα από ένα λογοτεχνικό έργο του Μ. Καραγάτση.
- Να αποκτήσουν κάποιες βασικές γνώσεις για τα έμφυλα στερεότυπα¹ για να κατανοήσουν τις στερεότυπες αντιλήψεις που επικρατούν για την «ταυτότητα» των φύλων κατά τη χρονική αυτή περίοδο (μεσοπόλεμος) στη χώρα μας και να τις συγκρίνουν με τις αντιλήψεις που επικρατούν σήμερα.
- Να συνδέσουν τις γνώσεις που απέκτησαν για την ηλεκτρονική επικοινωνία και τα δίκτυα, με υπηρεσίες που ήδη χρησιμοποιούν ή συναντούν στην καθημερινή τους ζωή, όπως οι πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης (Facebook)².

¹ Αποτελεί διδακτικό στόχο για το μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας, σύμφωνα και με τις Οδηγίες για τη Διδασκαλία των Φιλολογικών Μαθημάτων στο Γενικό Λύκειο (σελ. 132).

² Αποτελεί διδακτικό στόχο για το μάθημα «Εφαρμογές Πληροφορικής Υπολογιστών» σύμφωνα με το Βιβλίο Εκπαιδευτικού (σελ. 180).

- Να γνωρίσουν οι μαθητές σε βάθος τις υπηρεσίες του Διαδικτύου. Να αντιληφθούν τι προσφέρει η καθημέρα στο σύγχρονο άνθρωπο και πώς μπορεί να επηρεάσει τις καθημερινές ανάγκες του (στόχος σύμφωνα και με το Βιβλίο Εκπαιδευτικού του μαθήματος Εφαρμογές Πληροφορικής Υπολογιστών, σελ. 181).

Γνώσεις για τη λογοτεχνία

- Να γνωρίσουν οι μαθητές τον τρόπο γραφής του Μ. Καραγάτση με σημείο αναφοράς ένα συγκεκριμένο μυθιστόρημά του.
- Να γνωρίσουν τον νατουραλισμό ως λογοτεχνικό κίνημα στην πεζογραφία και ιδιαίτερα στο μυθιστόρημα.
- Να γνωρίσουν ότι το λογοτεχνικό κείμενο αποτυπώνει τις κοινωνικές, πολιτικές, οικονομικές συνθήκες ζωής της εποχής του και αναδεικνύει ανθρώπινους τύπους, αντίστοιχους των οποίων μπορούν να ανιχνεύσουν και στην εποχή μας.

Γραμματισμοί

- Να μπορούν οι μαθητές, με τις θεωρητικές γνώσεις που απέκτησαν στο πλαίσιο του μαθήματος της Νεοελληνικής Γλώσσας για τα έμφυλα στερεότυπα, να ανιχνεύουν στοιχεία της ταυτότητας φύλου των ηρώων ενός μυθιστορήματος.
- Να μπορούν να δημιουργήσουν ένα δικό τους κολάζ/αφίσα, όπου θα αποτυπώνονται ανδρικές και γυναικείες μορφές, σύμφωνα με τα στοιχεία που άντλησαν από τη μελέτη αποσπασμάτων του μυθιστορήματος. Ο πειραματισμός των μαθητών θα γίνει στο εργαστήριο του σχολείου και αν δεν υπάρχουν εγκατεστημένα σχεδιαστικά προγράμματα στους υπολογιστές, θα τους προταθεί να αναζητήσουν shareware ή freeware εκδόσεις τους στο Διαδίκτυο (στόχος σύμφωνα και με το Βιβλίο Εκπαιδευτικού του μαθήματος Εφαρμογές Πληροφορικής Υπολογιστών, σελ. 205).

- Να μπορούν να εντοπίσουν τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα ενός ήρωα/προσώπου του μυθιστορήματος και στη συνέχεια να δημιουργήσουν το προφίλ του στο Facebook.
- Να ασκηθούν στην ανάρτηση των απόψεων/εργασιών τους σε διαδικτυακό περιβάλλον ψηφιακής τάξης (λ.χ. Moodle, Edmodo) και στον σχολιασμό των απόψεων των συμμαθητών τους, εκμεταλλευόμενοι τη δυνατότητα ανατροφοδότησης που παρέχουν αυτού του είδους οι εφαρμογές.

Διδακτικές πρακτικές

Μια από τις βασικές επιδιώξεις του παρόντος σεναρίου είναι η καλλιέργεια της συνεργασίας των μαθητών και η εμπλοκή τους με ενεργητικό τρόπο στη μαθησιακή διαδικασία. Αυτό πρόκειται να υλοποιηθεί μέσα από την ένταξη των μαθητών σε ομάδες. Επομένως, κατά κύριο λόγο θα υιοθετηθεί η ομαδοσυνεργατική διδασκαλία, χωρίς αυτό να σημαίνει πως ο εκπαιδευτικός δε θα είναι πάντα δίπλα στους μαθητές, για να τους προσφέρει βοήθεια όπου τη ζητήσουν αλλά και για να παρουσιάσει/διδάξει στοιχεία του γνωστικού αντικείμενου που θα δώσουν ώθηση στην εφαρμογή του σεναρίου (μετωπική διδασκαλία).

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Στο σχολικό βιβλίο των Κειμένων Νεοελληνικής Λογοτεχνίας της Β΄ Λυκείου υπάρχουν τρεις επιλογές από το έργο του Μ. Καραγάτση. Πιο συγκεκριμένα, υπάρχουν έξι (6) αποσπάσματα από το μυθιστόρημα [Γιούγκερμαν](#), ένα απόσπασμα από το διήγημα [«Το μπουρίνι»](#), που ανήκει στη συλλογή διηγημάτων *Το μεγάλο Συναξάρι*, και το διήγημα [«Τα χταποδάκια»](#) από τη συλλογή *Το νερό της βροχής*. Όμως, υπάρχουν οδηγίες διδασκαλίας μόνο για «Τα χταποδάκια» (Οδηγίες για τη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων στο Γενικό Λύκειο 2009: 194), ενώ στο [βιβλίο του εκπαιδευτικού](#) δεν υπάρχει καμιά αναφορά για τον Μ. Καραγάτση και το έργο του.

Επίσης, με τη μελέτη του *Γιούγκερμαν* οι μαθητές έχουν την ευκαιρία να έλθουν σε επαφή με ένα από τα ωραιότερα μυθιστορήματα των συγγραφέων αυτής της γενιάς, καθώς και με μια εποχή σε γενικές γραμμές άγνωστη σε αυτούς, την εποχή του Μεσοπολέμου. Η εκτίμηση αυτή υπήρξε το έναυσμα για τη σύνταξη του συγκεκριμένου σεναρίου.

Τέλος, η ανάγνωση της εισαγωγής της Μαίρης Μικέ με τον τίτλο «Έμφυλη και φυλετική διαφορά στον *Γιούγκερμαν*» στο βιβλίο *Ο Γιούγκερμαν και τα στερνά του* (Καραγάτσης 2007 (1938): 11-32), υπήρξε η αιτία για τον προσανατολισμό που έλαβε το σενάριο.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Η εμπλοκή των μαθητών στη μελέτη ενός μυθιστορήματος, όπως ο *Γιούγκερμαν*, σηματοδοτεί τη γνωριμία τους με τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του μυθιστορήματος και μάλιστα του μυθιστορήματος με στοιχεία νατουραλισμού. Η επαφή τους κατά την προηγούμενη σχολική χρονιά με τη διδακτική ενότητα «Τα φύλα στη Λογοτεχνία» δημιουργεί το πρόσφορο έδαφος για τη μελέτη των έμφυλων στερεοτύπων που ανιχνεύονται εντός του μυθιστορήματος. Τα πολλά πρόσωπα που σκιαγραφούνται στο συγκεκριμένο μυθιστόρημα και περιστρέφονται γύρω από τον κεντρικό ήρωα μπορούν να παρέχουν στοιχεία για τα κοινωνικά στερεότυπα που σχετίζονται με το φύλο τους.

Από την άλλη, στο μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας, στην ενότητα του σχολικού εγχειριδίου «Βιογραφικά είδη», υπάρχουν δραστηριότητες με τον τίτλο «Θέματα για συζήτηση και έκφραση-έκθεση (σχετικά με το χαρακτηρισμό ατόμου, τις στερεότυπες αντιλήψεις, το φυλετικό και κοινωνικό ρατσισμό)» ([Έκφραση-έκθεση για το γενικό λύκειο, τεύχος Β΄: 119-126](#)) και πιο συγκεκριμένα υπάρχει δραστηριότητα για τα στερεότυπα που επικρατούν για τα δύο φύλα στην ελληνική κοινωνία (ό. π. : 124). Επομένως, με το συνδυασμό των δύο αυτών μαθημάτων και με τη συνδρομή του μαθήματος της Πληροφορικής μπορεί να πραγματοποιηθεί ένα διαθεματικό σενάριο με σημείο αναφοράς το μυθιστόρημα του Μ. Καραγάτση.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Κάθε προσπάθεια σύνταξης και εφαρμογής μιας πρότασης διδασκαλίας για το μάθημα των Κειμένων Νεοελληνικής Λογοτεχνίας με αξιοποίηση των ΤΠΕ δεν μπορεί παρά να έρχεται αντιμέτωπη με την επικρατούσα αντίληψη για τη διδασκαλία του συγκεκριμένου μαθήματος στο σχολείο, η οποία «χαρακτηρίζεται από σθεναρή αντίσταση στην ενσωμάτωση της καινοτομίας και της χρήσης των ΤΠΕ» (Αποστολίδου 2012: 4). Για τον λόγο αυτό, πρέπει κάθε τέτοια προσπάθεια να τεκμηριώνει την προστιθέμενη αξία που προκύπτει από την αξιοποίηση των ΤΠΕ.

Στην παρούσα διδακτική πρόταση επιδιώκεται η ενεργητική εμπλοκή των ΤΠΕ στη διδασκαλία της λογοτεχνίας με έναν σαφή προσανατολισμό. Οι μαθητές που κατά τη διάρκεια της προηγούμενης σχολικής χρονιάς ήλθαν σε επαφή με ένα διαφορετικό τρόπο προσέγγισης της λογοτεχνίας σε σχέση με το παρελθόν, όπως προβλέπεται από το νέο πρόγραμμα σπουδών (ΦΕΚ Β 1562/27-6-2011, [Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα της Λογοτεχνίας Α΄ Λυκείου](#)), συνεχίζουν την πορεία αυτή και ενισχύεται η εμπλοκή τους στη μελέτη της λογοτεχνίας με την αξιοποίηση των ΤΠΕ. Έτσι, αναλαμβάνουν οι ίδιοι σε έναν βαθμό την πορεία της μελέτης με αναζήτηση ψηφιακού υλικού στο διαδίκτυο, με οργάνωση, αξιολόγηση και αξιοποίηση του υλικού αυτού και παρουσίασή του στην ολομέλεια της τάξης και με τη χρήση λογισμικών Web2.0, τα οποία ως στόχο έχουν τη μετατόπισή τους από τη θέση του παραδοσιακού αναγνώστη της λογοτεχνίας στη θέση του κριτικού αναγνώστη αυτής.

Κείμενα

Λογοτεχνικά κείμενα σχολικών εγχειριδίων

ΚΝΑ Β΄ Λυκείου

Μ. Καραγάτσης, «[Γιούγκερμαν](#)»

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό:

Μη λογοτεχνικά κείμενα

Δούκα, Μ. 2000. [Ένας αντι-σχολικός συγγραφέας](#). *Νέα Εστία*, τ. 148, τχ. 1729: 845-849.

Μικέ, Μ. Έμφυλη και φυλετική διαφορά στον Γιούγκερμαν. Εισαγωγή στο Μ. Καραγάτση, *Ο Γιούγκερμαν και τα στερνά του*, 11-32. Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», 2007²⁶.

Βίντεο

Εμείς οι Έλληνες: [«Επεισόδιο 6^ο: Η Ελλάδα στο Μεσοπόλεμο 1922-1940»](#) (YouTube) [15-12-2013]

[Γιούγκερμαν](#): Τα δεκαεπτά (17) επεισόδια της τηλεοπτικής σειράς, παραγωγής 2007-2008 (Greek-Movies).

Ιστοσελίδες

ΕΑΠ: [Η πεζογραφία της γενιάς του '30](#), 20-5-2011 [15-12-2013]

Εθνικό Κέντρο Βιβλίου: [Ο παντοτινά νέος Καραγάτσης. Οι σχέσεις των φύλων, 1908-2008: Εκατό χρόνια από τη γέννησή του Μ. Καραγάτση](#).

in2life: Κόκουβας, Γ. [«Η Ελλάδα του Μεσοπολέμου: Πάμε σαν άλλοτε...»](#), 18-11-2011.

ΠΟ.Θ.Ε.Γ.: Μπερλής, Α. [«Μ. Καραγάτσης»](#)

[Σελίδα](#) για τον Μ. Καραγάτση στο Facebook

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

Πριν ακόμη την πρώτη συνάντηση για την εφαρμογή του παρόντος σεναρίου, πρέπει να έχει γίνει μια συζήτηση με τους μαθητές για την όλη πορεία του σεναρίου και να έχουν διασαφηνιστεί επαρκώς οι στόχοι του. Ακόμη, θα πρέπει να έχει αναφερθεί στους μαθητές η διαθεματική προσέγγιση και ο τρόπος υλοποίησής της, δηλαδή η συνεργασία τους με τους καθηγητές των μαθημάτων της Νεοελληνικής Γλώσσας και

της Πληροφορικής, για την εξυπηρέτηση των αναγκών του μαθήματος των Κειμένων Νεοελληνικής Λογοτεχνίας.

1^η διδακτική ώρα (εργαστήριο Πληροφορικής)

Η πρώτη συνάντηση με τους μαθητές γίνεται στο εργαστήριο Πληροφορικής. Εκεί οι μαθητές χωρίζονται σε έξι (6) ομάδες και κάθονται σε έναν σταθμό εργασίας ανά ομάδα (διαδικασία πέντε λεπτών). Λαμβάνεται μέριμνα, ώστε καμιά ομάδα να μην υπερβαίνει τον αριθμό των τεσσάρων μελών, γιατί διαφορετικά τα μέλη των ομάδων δυσκολεύονται να μελετήσουν σε μια οθόνη ηλεκτρονικού υπολογιστή. Αν το τμήμα αποτελείται από περισσότερους των είκοσι τεσσάρων μαθητών επιλέγεται η διανομή του ίδιου φύλλου εργασίας σε περισσότερες της μιας ομάδας. Κάθε ομάδα εισέρχεται με το λογαριασμό ενός εκ των μελών της στην ψηφιακή τάξη (ιστολόγιο, ιστοσελίδα, Wiki, ιστοεξερεύνηση, ανάλογα με την επιλογή του εκπαιδευτικού) που έχει δημιουργηθεί για αυτό τον σκοπό και αναζητά το αναρτημένο φύλλο εργασίας που της αναλογεί. Δίνονται πέντε (5) λεπτά για τη μελέτη των φύλλων εργασίας και τη διατύπωση πιθανών αποριών.

Στη συνέχεια όλες οι ομάδες επισκέπτονται την ιστοσελίδα που έχει δημιουργηθεί για τον Μ. Καραγάτση στο [Facebook](#) και την [ιστοσελίδα](#) του Εθνικού Κέντρου Βιβλίου που δημιουργήθηκε το 2008, στην επέτειο των εκατό χρόνων από τη γέννηση του συγγραφέα, και έρχονται σε γνωριμία με τη ζωή και το έργο του. Ο εκπαιδευτικός δίνει στους μαθητές λίγη ώρα να περιηγηθούν μόνοι τους στις προτεινόμενες ιστοσελίδες και στη συνέχεια τους προτρέπει να δουν τη σελίδα 427 του σχολικού εγχειριδίου, όπου υπάρχει το βιογραφικό σημείωμα του λογοτέχνη. Ζητά από τους μαθητές να συγκρίνουν τους δύο τρόπους παρουσίασης της ζωής και του έργου του συγγραφέα (έντυπο και διαδικτυακό/ψηφιακό) και να επιλέξουν με επιχειρήματα τον πιο ενδιαφέροντα. Η σύγκριση μιας σελίδας του βιβλίου με μια σελίδα του Facebook επιλέγεται, από τη μια, γιατί ίσως δεν έχει ζητηθεί ξανά από τους μαθητές η ανίχνευση εκπαιδευτικών εφαρμογών του Facebook και από την

άλλη, γιατί τέτοιου είδους συγκρίσεις δεν οδηγούν πάντα και αυτονότητα στην ανάδειξη της υπεροχής του ψηφιακού τρόπου παρουσίασης.

Όλη η υπόλοιπη ώρα αφιερώνεται στη μελέτη των συγκεκριμένων ιστοσελίδων και ο εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να κρατούν σημειώσεις ατομικά (ειδικά όσοι δεν έχουν ηλεκτρονικό υπολογιστή ή/και πρόσβαση στο διαδίκτυο στο σπίτι τους), για να μπορέσουν έτσι να υλοποιήσουν ευκολότερα την πρώτη ατομική δραστηριότητα που τους ανατίθεται. Πιο συγκεκριμένα, μετά την περιήγησή τους αυτή οι μαθητές έχουν την υποχρέωση να συνθέσουν ένα κείμενο μιας περίπου δακτυλογραφημένης σελίδας που θα κινείται σε τέσσερις άξονες: α. ο Μ. Καραγάτσης ως άνθρωπος, β. ο Μ. Καραγάτσης ως συγγραφέας γ. τα θέματα με τα οποία ασχολήθηκε στο λογοτεχνικό του έργο, δ. ένα χαρακτηριστικό απόσπασμα από ένα έργο του. Εδώ πρέπει να σημειωθεί πως όσοι μαθητές μπορούν να δακτυλογραφήσουν την εργασία τους θα το πράξουν και στη συνέχεια θα την αναρτήσουν μόνοι τους στην ψηφιακή τάξη, για να είναι εύκολο να τη διαβάσουν και να τη σχολιάσουν οι υπόλοιποι. Όσοι, πάλι, δεν έχουν αυτή τη δυνατότητα θα παραδώσουν την εργασία τους χειρόγραφα και αφού τη «σαρώσει» ο εκπαιδευτικός θα την αναρτήσουν, επίσης, στην ψηφιακή τάξη.

Με τη δραστηριότητα αυτή επιδιώκεται να έλθουν οι μαθητές σε μια πρώτη επαφή με τον Μ. Καραγάτση και το έργο του και μάλιστα μέσα από ένα διαδικτυακό περιβάλλον πολύ γνωστό σε αυτούς, όπως το Facebook. Με τον τρόπο αυτό θα διαπιστώσουν πως ακόμη και ο τόσο γνώριμος σε αυτούς διαδικτυακός τόπος μπορεί να «υπηρετήσει» τη Λογοτεχνία και τους δημιουργούς της. Ακόμη, μελετώντας την ιστοσελίδα του Ε.ΚΕ.ΒΙ. θα χρειαστεί να αξιολογήσουν οι ίδιοι το υλικό που περιέχει και αφού το ταξινομήσουν, στη συνέχεια θα το αξιοποιήσουν για τις ανάγκες της εργασίας τους.

Αν υπάρξουν χειρόγραφες απαντήσεις που θα αναρτηθούν στην ψηφιακή τάξη μετά από «σάρωση», ο εκπαιδευτικός ζητά κατά την επόμενη συνάντηση να συγκρίνουν οι μαθητές τις δύο μορφές των κειμένων (ψηφιακή και χειρόγραφη),

προκειμένου να αναδείξουν θετικά και αρνητικά στοιχεία για την κάθε μια. Με αφορμή το θέμα αυτό μπορεί να διευρύνει τη συζήτηση και να αγγίξει και θέματα εξέλιξης των μέσων έκφρασης των μαθητών, καθώς και νέας εγγράμματης ταυτότητας που πρέπει να αποκτήσουμε όλοι ζώντας σε μια ψηφιακή εποχή.

Ήδη από την πρώτη ώρα ο εκπαιδευτικός τονίζει τις δυνατότητες που παρέχει η ψηφιακή τάξη σχετικά με την ανάρτηση εργασιών, την ανταλλαγή απόψεων και τον σχολιασμό των εργασιών των άλλων μαθητών (ανατροφοδότηση). Εν συνεχεία, προτρέπει τους μαθητές να αρχίσουν να επισκέπτονται την ψηφιακή τάξη, να ανοίγουν θέματα συζήτησης και να γράφουν την άποψή τους για όσα έχουν αναρτήσει κάποιοι άλλοι, προσπαθώντας έτσι να τους βοηθήσουν στη βελτίωση των εργασιών τους, ώστε στη συνέχεια να βοηθηθούν και οι ίδιοι από τις προτάσεις των υπολοίπων.

2^η διδακτική ώρα (αίθουσα διδασκαλίας)

Οι μαθητές έρχονται στην αίθουσα διδασκαλίας και κάνουν μάθημα με τον καθηγητή της Νεοελληνικής Γλώσσας. Η διδασκαλία έχει ως σημείο αναφοράς την ενότητα του σχολικού εγχειριδίου «Βιογραφικά είδη», όπου υπάρχουν δραστηριότητες με τον τίτλο «Θέματα για συζήτηση και έκφραση-έκθεση (σχετικά με το χαρακτηρισμό ατόμου, τις στερεότυπες αντιλήψεις, το φυλετικό και κοινωνικό ρατσισμό)» ([Έκφραση έκθεση για το γενικό λύκειο, τεύχος Β΄](#): 119-126). Με αφετηρία τη δραστηριότητα που υπάρχει στο συγκεκριμένο σημείο για τα στερεότυπα που επικρατούν για τα δύο φύλα στην ελληνική κοινωνία (σελ. 124) ο καθηγητής αναπτύσσει το θέμα των έμφυλων στερεοτύπων στην ελληνική κοινωνία και συζητά με τους μαθητές για τον τρόπο με τον οποίο μπορούν και οι ίδιοι να ανιχνεύσουν στην καθημερινότητά τους τέτοιου είδους στερεοτυπικές αντιλήψεις για τα δύο φύλα.

Στην προσπάθεια αυτή μπορούν να συνδράμουν τον εκπαιδευτικό και τα εξής κείμενα: α) [Σειρά παρακολούθησης και αξιολόγησης των επιπτώσεων των εκπαιδευτικών πολιτικών στο φύλο](#) (Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας) και β) [Τα κοινωνικά προβλήματα των γυναικών στις ανεπτυγμένες χώρες](#) (Τμήμα

Μεθοδολογίας, Ιστορίας και Θεωρίας της Επιστήμης του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών).

Με τη διδασκαλία και τη συζήτηση που διεξάγεται στο πλαίσιο του μαθήματος της Νεοελληνικής Γλώσσας επιδιώκεται από τη μια να αντιληφθούν οι μαθητές τη διαθεματικότητα των διδακτικών αντικειμένων και από την άλλη να αποκτήσουν βασικές γνώσεις για τα έμφυλα στερεότυπα, ώστε στη συνέχεια να μπορούν ευκολότερα να ανιχνεύσουν στοιχεία της ταυτότητας φύλου των ηρώων του μυθιστορήματος που πρόκειται να μελετήσουν. Σημαντικό είναι κατά τη διάρκεια της διδακτικής ώρας οι μαθητές να κρατούν σημειώσεις, τις οποίες θα χρησιμοποιήσουν κατά την επόμενη συνάντηση, όταν θα κληθούν να ανιχνεύσουν έμφυλα χαρακτηριστικά στα πρόσωπα του μυθιστορήματος.

Πριν το τέλος της διδακτικής ώρας υπενθυμίζεται στους μαθητές η εργασία που πρέπει να κάνουν μέχρι την επόμενη συνάντηση. Πιο συγκεκριμένα, όλοι οι μαθητές είτε μέσω διαδικτυακής έρευνας/αναζήτησης είτε με τη βοήθεια του [Λεξικού Λογοτεχνικών Όρων](#) (σχολικό εγχειρίδιο) είτε με αναζήτηση στη σχολική βιβλιοθήκη πρέπει να συγκεντρώσουν στοιχεία για το λογοτεχνικό κίνημα του νατουραλισμού.

3^η διδακτική ώρα (αίθουσα διδασκαλίας)

Στην αρχή της διδακτικής ώρας ο εκπαιδευτικός ελέγχει αν όλοι οι μαθητές έχουν έλθει με τις σημειώσεις τους για τα έμφυλα στερεότυπα (αποτέλεσμα της συνεργασίας τους με τον εκπαιδευτικό που διδάσκει Νεοελληνική Γλώσσα) και για τον νατουραλισμό (αποτέλεσμα της προσωπικής τους έρευνας).

Στη συνέχεια, ενημερώνει τους μαθητές πως θα διαβάσουν τα αποσπάσματα από τον *Γιούγκερμαν* που βρίσκονται στο σχολικό βιβλίο και τους ζητά να καταγράψουν σε μια σελίδα τις σημειώσεις τους για: α) τα στοιχεία νατουραλισμού που ανιχνεύουν στην πορεία της ανάγνωσης των αποσπασμάτων του έργου και β) τα έμφυλα στερεότυπα που εντοπίζουν.

Καθώς τα αποσπάσματα του σχολικού εγχειριδίου από το έργο του Μ. Καραγάτση, [Γιούγκερμαν](#) είναι έξι, όσες και οι ομάδες των μαθητών, κάθε ομάδα

μαθητών επιλέγει ένα μέλος της το οποίο διαβάζει από ένα απόσπασμα στην ολομέλεια της τάξης. Η ανάγνωση, ενώ θα μπορούσε να γίνει από τον εκπαιδευτικό, αποφεύγεται. Επειδή η ανάγνωση ενός κειμένου αποτελεί ουσιαστικά την πρώτη προσέγγιση στη διαδικασία μελέτης του και επηρεάζει τον ακροατή, επιλέγεται εδώ να ανήκει αποκλειστικά στους μαθητές και μάλιστα να προέρχεται από συμμαθητές τους που οι ίδιοι επέλεξαν να αναλάβουν τον ρόλο αυτό.

Ο εκπαιδευτικός, στο τέλος κάθε αποσπάσματος παίρνει τον λόγο και αναφέρει σύντομα κάποια στοιχεία για την πλοκή του έργου. Ακόμη, δίνει ένα εύλογο χρονικό διάστημα (δύο, τριών λεπτών) στους μαθητές, για να μπορέσουν να κρατήσουν τις σημειώσεις τους. Με τον τρόπο αυτό οι μαθητές έρχονται σε μια πρώτη επαφή με το συγκεκριμένο έργο, με τα νατουραλιστικά στοιχεία στην πεζογραφία, με τον τρόπο γραφής του Καραγάτση και με τα έμφυλα στερεότυπα που αναδεικνύονται στο συγκεκριμένο έργο.

Για να οργανώσουν οι μαθητές τις σημειώσεις που κράτησαν, ο εκπαιδευτικός τους προτρέπει να τις συνθέσουν σε ένα ενιαίο κείμενο ως ομάδα πλέον, συνεργαζόμενοι και αποφασίζοντας/αξιολογώντας ποια στοιχεία από τις σημειώσεις κάθε μέλους θα παραθέσουν. Η εργασία αυτή, μπορεί να είναι σε ψηφιακή μορφή, αν οι ομάδες έχουν φέρει στην αίθουσα διδασκαλίας από έναν φορητό ηλεκτρονικό υπολογιστή (laptop ή tablet), οπότε αναρτάται άμεσα στην ψηφιακή τάξη με το όνομα της ομάδας ή μπορεί να είναι χειρόγραφη, οπότε ακολουθείται η αντίστοιχη με την εργασία της πρώτης ώρας διαδικασία, δηλαδή σάρωση ή φωτογράφιση της εργασίας από τον εκπαιδευτικό και ανάρτησή της στη συνέχεια στην ψηφιακή τάξη. Αν ο χρόνος δεν επαρκεί, η εργασία αυτή πραγματοποιείται/ολοκληρώνεται στην αρχή της επόμενης διδακτικής ώρας.

4^η διδακτική ώρα (αίθουσα διδασκαλίας)

Στην αίθουσα διδασκαλίας με τη βοήθεια ενός laptop και ενός video projector ο εκπαιδευτικός προβάλλει ένα δεκάλεπτο απόσπασμα video από τη σειρά *Εμείς οι Έλληνες* ([Επεισόδιο 6^ο: «Η Ελλάδα στο Μεσοπόλεμο 1922-1940»](#)). Μετά την

προβολή ζητά από τους μαθητές να σχολιάσουν σημεία που είδαν και τους έκαναν εντύπωση, να διατυπώσουν τις όποιες απορίες τους και να προσπαθήσουν να δώσουν επιγραμματικά κάποια χαρακτηριστικά της συγκεκριμένης ιστορικής περιόδου, όπως τα κατανόησαν από την παρακολούθηση του video. Ο στόχος αυτής της συζήτησης είναι να «εισέλθουν» όλοι στο κλίμα της εποχής του λογοτεχνικού έργου, για να βιώσουν καλύτερα την αφήγηση των γεγονότων και να τη συνδέσουν με το ιστορικό και κοινωνικοπολιτικό γίνεσθαι του χρόνου αφήγησης. Για να εμπλουτιστεί περισσότερο η εικόνα των μαθητών για την εποχή, ο εκπαιδευτικός προβάλλει, ακόμη, τη σελίδα [«Η Ελλάδα του Μεσοπολέμου: Πάμε σαν άλλοτε...»](#) και με αυτήν ως αφορμή συνεχίζει τη συζήτηση με τους μαθητές για την εποχή.

Έχοντας ελέγξει ότι οι ατομικές εργασίες της πρώτης ώρας έχουν αναρτηθεί στην ψηφιακή τάξη αναφοράς του σεναρίου ο εκπαιδευτικός επιλέγει και παρουσιάζει κάποιες εργασίες μαθητών, οι οποίες εμπεριέχουν τα στοιχεία που λίγο πολύ έχουν αναφερθεί στις εργασίες και των υπολοίπων, και συζητά για πέντε λεπτά μαζί τους για το περιεχόμενο των εργασιών και την πρώτη «εντύπωση» που φαίνεται ότι τους έκανε ο συγγραφέας.

Έπειτα, μοιράζει σε φωτοτυπίες αποσπάσματα –ή ολόκληρο το κείμενο– από τα: α) Μάρω Δούκα, [Ένας αντι-σχολικός συγγραφέας](#) (*Νέα Εστία*), β) [Ο παντοτινά νέος Καραγάτσης, Οι σχέσεις των φύλων](#) (Εθνικό Κέντρο Βιβλίου) και γ) Άρης Μπερλής, [«Μ. Καραγάτσης»](#) (ΠΟ.Θ.Ε.Γ.). Δίνει στους μαθητές λίγο χρόνο να τα μελετήσουν και στη συνέχεια, ως το τέλος της ώρας, γίνεται συζήτηση, κατά την οποία οι μαθητές καλούνται να συγκρίνουν τις πληροφορίες που μόλις έλαβαν με τα στοιχεία που οι ίδιοι παρέθεσαν στις εργασίες τους, προσπαθώντας να εντοπίσουν νέα στοιχεία που, κατά τη γνώμη τους, θα είχε ενδιαφέρον να προσθέσουν στην εργασία τους. Με τον τρόπο αυτό οι μαθητές καλούνται να σταθούν με κριτική ματιά απέναντι στο δικό τους πόνημα και να διερευνήσουν τρόπους αυτοβελτίωσης.

5^η διδακτική ώρα (αίθουσα διδασκαλίας)

Ο εκπαιδευτικός μοιράζει στους μαθητές φωτοτυπίες με αποσπάσματα του μυθιστορήματος. Με βάση το φύλλο εργασίας της η κάθε ομάδα μελετά το απόσπασμα από τον πρώτο τόμο που της αναλογεί, δηλαδή η πρώτη ομάδα τις σελίδες 212-216 («Ο Γιούγκερμαν περπατούσε σιωπηλός ... τις καινούργιες τούτες παρέες»), η δεύτερη ομάδα τις σελίδες 266-281 («Ο Σάββας Σκλαβογιάννης καθόταν ... τη στάχτη του τζακιού με την τσιμπίδα»), η τρίτη ομάδα τις σελίδες 329-341 («Οι δυο άντρες βρέθηκαν ... θα το μάθεις κι αυτό»), η τέταρτη ομάδα τις σελίδες 250-255 (Κεφάλαιο Η') και 409-415 («Όλ' αυτά τα γνωστά ... δε μιλούσε ποτέ για τη δική του»), η πέμπτη ομάδα τις σελίδες 433-436 («Οι τελευταίες δεκαπέντε μέρες πέρασαν ... μα μόνο τη χαρά τη δική του») και η έκτη ομάδα τις σελίδες 460 («Η ομορφιά της Ντίνας ... κάτι σαν χάος μυστηριακό») και 484-487 («– Καλημέρα Βάσια. ... καθώς το τραίνο σιγοκυλούσε πλάι στο κύμα»).

Η επιλογή των συγκεκριμένων αποσπασμάτων έγινε με γνώμονα την ανάδειξη κάποιων προσώπων/ηρώων του μυθιστορήματος υπό το πρίσμα της ταυτότητας φύλου. Έτσι, η πρώτη ομάδα ασχολείται με τον Αντώνη Σταβάδο, τον αριθμόστρατα τραπεζικό υπάλληλο που αγνοεί τα αρνητικά σχόλια και τον χλευασμό των άλλων, όταν πρόκειται να έχει προσωπικό όφελος. Η δεύτερη ομάδα ασχολείται με τους αδελφούς Σκλαβογιάννη και πιο συγκεκριμένα με το Σάββα Σκλαβογιάννη, επιχειρηματία της εποχής που ξοδεύει την πατρική περιουσία και οδηγεί σε βέβαιη χρεοκοπία την οικογενειακή επιχείρηση, έχοντας, όμως, τις κατάλληλες γνωριμίες εξασφαλίζει δανεισμό τεράστιων χρηματικών ποσών και σπαταλά χρήματα διάγοντας τρυφηλή ζωή. Η τρίτη ομάδα ασχολείται με τον Μιχάλη Καραμάνο, τον λογοτέχνη του κειμένου, ένα πρόσωπο που την ταυτότητά του τυχαία ανακαλύπτει ο Γιούγκερμαν και αλλάζει άρδην την κοσμοθεωρία του. Η τέταρτη ομάδα ασχολείται με τη Βούλα Παπαδέλη, που ενσαρκώνει τον τύπο της γυναίκας της εποχής που ισορροπεί ανάμεσα στις κοινωνικές συμβάσεις και την εσωτερική ανάγκη χειραφέτησης. Η πέμπτη ομάδα ασχολείται με τον Χαρίτο Γιαγκόπουλο και τις

γεροντοκόρες αδελφές του και καλείται να μελετήσει κυρίως τον χαρακτήρα της Αλκμήνης Γιαγκοπούλου, η οποία απόλυτα υποταγμένη στα κοινωνικά στερεότυπα της εποχής δέχεται να παντρευτεί στην επαρχία, προκειμένου να «ανοίξει» τον δρόμο στην ευτυχία του αδελφού της, που σε αντίθετη περίπτωση θα μείνει ανύπαντρος, καθώς δεν «αποκατέστησε» προηγουμένως τις μεγαλύτερες σε ηλικία αδελφές του. Τέλος, η έκτη ομάδα ασχολείται με την Ντάινα Σκλαβογιάννη, την απελευθερωμένη, λόγω καταγωγής και οικονομικής δύναμης γυναίκα, η οποία διαφέρει σε μεγάλο βαθμό από τα υπόλοιπα γυναικεία πρόσωπα του μυθιστορήματος.

Εννοείται πως τα αποσπάσματα αυτά είναι μόνο ενδεικτικά και πως για να διαμορφώσουν οι μαθητές πλήρη εικόνα/άποψη για τους εν λόγω ήρωες του μυθιστορήματος πρέπει να διαβάσουν μεγαλύτερα αποσπάσματα ή ακόμη καλύτερα ολόκληρο το μυθιστόρημα, πράγμα που αποτελεί και τον απώτερο στόχο του όλου εγχειρήματος. Ο εκπαιδευτικός εκτός από την εργασία που θα παραδώσουν οι μαθητές, προσπαθεί με ερωτήσεις να τους ωθήσει να προβληματιστούν για το κατά πόσο οι ανθρωπίνι αυτοί τύποι είναι δυνατό να ανιχνευθούν στην εποχή μας και κατά πόσο σύγχρονοί μας άνδρες και γυναίκες υιοθετούν αντίστοιχες συμπεριφορές με τα πρόσωπα που περιγράφουν.

Μέχρι το τέλος της διδακτικής ώρας οι μαθητές εργάζονται στην ομάδα τους και συνθέτουν ένα κείμενο (χειρόγραφο ή δακτυλογραφημένο σε πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου) ή μια παρουσίαση (με λογισμικό παρουσιάσεων), στο οποίο καταγράφουν τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του προσώπου/ήρωα που μελέτησαν, υπό το πρίσμα της ανδρικής ή γυναικείας ταυτότητας που αυτός αναδεικνύει μέσα από τη συμπεριφορά του ή από την άποψη που ο Γιούγκερμαν ή ο αφηγητής παραθέτει για αυτόν.

Αν οι μαθητές συμφωνήσουν να κρατήσουν μόνο σημειώσεις για την εργασία τους κατά τη διδακτική αυτή ώρα, τότε τις σημειώσεις αυτές αναλαμβάνει κάποιον από τα μέλη της ομάδας να τις δακτυλογραφήσει σε πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου ή να δημιουργήσει μια παρουσίαση με λογισμικό παρουσιάσεων και στη

συνέχεια να αναρτήσει το αποτέλεσμα στην ψηφιακή τάξη με το όνομα της ομάδας, για να μπορούν να δουν όλοι οι μαθητές στοιχεία για κάποιους από τους ήρωες του μυθιστορήματος και να γνωρίσουν και άλλα πρόσωπα που περιβάλλουν τον κεντρικό ήρωα εκτός από το πρόσωπο με το οποίο οι ίδιοι ασχολήθηκαν.

Τέλος ο εκπαιδευτικός ενημερώνει τους μαθητές πως ολόκληρο το δίτομο μυθιστόρημα βρίσκεται αναρτημένο στην ψηφιακή τους τάξη³, για να έχουν τη δυνατότητα να το διαβάσουν, στο παρόν ή στο μέλλον, αν το επιθυμούν. Τους προτείνει, ακόμη, να μελετήσουν μεγαλύτερα αποσπάσματα του μυθιστορήματος, προσπαθώντας να αναζητήσουν χωρία στα οποία δραστηριοποιείται ο ήρωας/πρόσωπο αναφοράς της ομάδας τους. Με τον τρόπο αυτό οι μαθητές θα αποκτήσουν μια όσο το δυνατόν πληρέστερη εικόνα για το πρόσωπο αυτό και θα τους είναι ευκολότερο στη συνέχεια να το σκιαγραφήσουν.

Ο εκπαιδευτικός, πριν εκπνεύσει η διδακτική ώρα, ζητά από τους μαθητές να αναφέρουν αν έχουν διαβάσει στο παρελθόν το συγκεκριμένο μυθιστόρημα, αν διάβασαν μεγάλο μέρος τους από περιέργεια/ενδιαφέρον όταν άρχισε η εφαρμογή ή αν προτίθενται να μελετήσουν ένα μεγάλο μέρος του έως την επόμενη συνάντηση, προκειμένου να αναλάβουν τον ρόλο του κεντρικού ήρωα του έργου σε ένα παιχνίδι ρόλων που θα πραγματοποιήσουν κατά την επόμενη διδακτική ώρα.

6^η διδακτική ώρα (εργαστήριο Πληροφορικής)

Κατά τη διδακτική αυτή ώρα οι μαθητές έρχονται στο εργαστήριο Πληροφορικής και συνεργάζονται με τον καθηγητή του μαθήματος της Πληροφορικής του σχολείου. Ο εκπαιδευτικός, επιδιώκοντας την επίτευξη στόχων που άπτονται του γνωστικού αντικείμενου της Πληροφορικής, από τη μια προσπαθεί να συνδέσουν οι μαθητές τις γνώσεις που απέκτησαν για την ηλεκτρονική επικοινωνία και τα δίκτυα, με υπηρεσίες

³ Το λογοτεχνικό έργο μαζί με την εισαγωγή του βρίσκεται αναρτημένο στο [Scribd](#) και μολονότι δεν είναι σε δημόσια θέα, μπορεί όποιος έχει ενεργό λογαριασμό να το μεταφορτώσει (κατεβάσει) στον ηλεκτρονικό του υπολογιστή. Επομένως, ο εκπαιδευτικός αφού το αποθηκεύσει σε μορφή pdf, μπορεί να το αναρτήσει στην πλατφόρμα εργασίας των μαθητών ή να το αποθηκεύσει στους σταθμούς εργασίας.)

που ήδη χρησιμοποιούν ή συναντούν στην καθημερινή τους ζωή, όπως οι πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης (Facebook) και από την άλλη τους βοηθά να πειραματιστούν, μαθαίνοντας τους κάποια ανοικτά λογισμικά, όπως το Autocollage της Microsoft και το Picasa της Google, δείχνοντάς τους τον τρόπο αξιοποίησής τους.

Έτσι, αφού συζητήσει με τους μαθητές για τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα των κοινωνικών δικτύων, βοηθά τους μαθητές να δημιουργήσουν στο περιβάλλον του Facebook ένα εικονικό προφίλ του Γιούγκερμαν και να παραθέσουν όσο το δυνατόν περισσότερες πληροφορίες για αυτόν, όπως προκύπτουν από τη μελέτη του μυθιστορήματος. Ακόμη, μετά από συνεννόηση με τον εκπαιδευτικό που εφαρμόζει το σενάριο, δείχνει στους μαθητές πώς μπορούν να δημιουργήσουν μια κλειστή μυστική ομάδα στο Facebook, η οποία δεν είναι ορατή παρά μόνο στα μέλη της και της δίνει ως τίτλο το όνομα του Γιούγκερμαν.

Το προφίλ του Γιούγκερμαν αναλαμβάνουν να το διαχειριστούν οι μαθητές, οι οποίοι έχουν διαβάσει ένα μεγάλο μέρος του μυθιστορήματος, σύμφωνα με όσα σχεδιάστηκαν κατά τη διάρκεια της προηγούμενης διδακτικής ώρας. Οι υπόλοιποι μαθητές, στο πλαίσιο των ομάδων τους, με βάση τις σημειώσεις που κράτησαν κατά την προηγούμενη διδακτική ώρα για τον ήρωα/πρόσωπο του μυθιστορήματος, με τον οποίο ασχολήθηκαν, δημιουργούν το προφίλ του στο Facebook και κάνουν αίτημα ένταξης στην κλειστή ομάδα του Γιούγκερμαν, το οποίο γίνεται άμεσα αποδεκτό.

Στη συνέχεια, με τη βοήθεια και την καθοδήγηση του καθηγητή της Πληροφορικής οι μαθητές αρχίζουν να συνομιλούν με τον κεντρικό ήρωα μέσα από το Facebook για θέματα που σχετίζονται με την πλοκή του μυθιστορήματος, και με βάση τα αποσπάσματα που μελέτησαν οι ομάδες κατά την προηγούμενη διδακτική ώρα. Η συνομιλία αυτή κρατά αρκετή ώρα και επιδιώκεται να είναι αρκετά μεγάλη, ώστε να μπορεί κανείς να βγάλει συμπεράσματα για τη συνομιλία μεταξύ των προσώπων της ομάδας, τα οποία θα χρησιμοποιηθούν στη συνέχεια της εφαρμογής. Με τον τρόπο αυτό επιδιώκεται να βρεθούν οι μαθητές σε ένα γνώριμο σε αυτούς

διαδικτυακό περιβάλλον και να το χρησιμοποιήσουν με προσανατολισμό τη μελέτη της λογοτεχνίας.

Πριν το τέλος της διδακτικής ώρας, ο καθηγητής της Πληροφορικής κάνει επίδειξη των προγραμμάτων Autocollage⁴ της Microsoft και Picasa της Google και φέρνει τους μαθητές σε επαφή με ψηφιακά εργαλεία δημιουργίας κολάζ και αφίσας, για να μπορέσουν οι μαθητές στη συνέχεια να πειραματιστούν με αυτά. Φροντίζει να δώσει τις απαραίτητες πληροφορίες, να επιλύσει τις όποιες απορίες και ζητά από τους μαθητές να δοκιμάσουν μια πρώτη δημιουργία μικρών απαιτήσεων (χρήση ελάχιστου αριθμού εικόνων), για να βεβαιωθεί πως αρχίζουν να αποκτούν τη συγκεκριμένη δεξιότητα και να κατανοούν την αρχή λειτουργίας των προγραμμάτων αυτών.

7^η διδακτική ώρα (εργαστήριο Πληροφορικής)

Οι μαθητές έρχονται ξανά στο εργαστήριο Πληροφορικής και κάθε ομάδα αναλαμβάνει την υποχρέωση να δημιουργήσει έναν εντελώς νέο διάλογο ανάμεσα στον δικό της ήρωα/πρόσωπο με τον Γιούγκερμαν, διάλογο που θα λαμβάνει χώρα όχι διαδικτυακά αλλά εκ του σύνεγγυς αυτή τη φορά. Για την πραγματοποίηση της δραστηριότητας αυτής οι μαθητές μπορούν να επικαλεστούν ένα πλαστό θέμα συζήτησης των δύο προσώπων ή να ανατρέξουν στις σελίδες του μυθιστορήματος και να δανειστούν ένα υπάρχον θέμα στο οποίο θα δώσουν άλλη εξέλιξη.

Αφού καταγράψουν, ως ομάδα, τον υποθετικό αυτό διάλογο σε ένα φύλλο χαρτί ή σε ένα αρχείο προγράμματος επεξεργασίας κειμένου, οι πιο εξοικειωμένοι με τις ΤΠΕ, συμπληρώνουν τον πίνακα που τους διανέμεται από τον εκπαιδευτικό ([Πίνακας σύγκρισης](#)) και ενσαρκώνοντας τον ρόλο του αξιολογητή προσπαθούν να συγκρίνουν τον διάλογο που πραγματοποιήθηκε κατά τη διάρκεια της προηγούμενης διδακτικής ώρας διαδικτυακά με τον διάλογο που υποθετικά πραγματοποιείται εκ του σύνεγγυς στο παρόν τους. Ο στόχος της δραστηριότητας αυτής είναι, σε πρώτο επίπεδο, να

⁴ Το πρόγραμμα Autocollage προσφέρεται δωρεάν στους εκπαιδευτικούς με την προϋπόθεση ύπαρξης μιας διεύθυνσης ηλεκτρονικού ταχυδρομείου στους εξυπηρετητές (servers) της Microsoft.

επιχειρήσουν οι μαθητές να αποστασιοποιηθούν από το γεγονός ότι οι ίδιοι είναι οι δημιουργοί και των δύο διαλόγων (διαδικτυακού και φυσικού). Σε δεύτερο επίπεδο, στόχος είναι να δουν με κριτική ματιά αυτούς τους διαλόγους και να αναστοχαστούν καταστάσεις που βιώνουν οι ίδιοι καθημερινά συνομιλώντας μεταξύ τους είτε μέσω διαδικτύου είτε από κοντά. Με τον τρόπο αυτό, θα μπορέσουν να αντιληφθούν τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα που έχουν ο διαδικτυακός και ο φυσικός διάλογος και να προβληματιστούν για το αν και το κατά πόσο το διαδίκτυο έχει αλλοιώσει, βελτιώσει, υπονομεύσει τον τρόπο επικοινωνίας τους.

Αν υπάρχει επαρκής χρόνος, οι μαθητές καλούνται να δραματοποιήσουν τους διαλόγους που δημιούργησαν, δηλαδή δύο από τα μέλη της ομάδας ενσαρκώνουν τους ρόλους και παρουσιάζουν τη σκηνή του διαλόγου στην ολομέλεια. Αν αυτό δεν είναι εφικτό, γίνεται μια σύντομη συζήτηση με αφορμή τους πίνακες σύγκρισης που παρέδωσαν οι μαθητές στον εκπαιδευτικό. Έτσι, δίνεται η ευκαιρία στους μαθητές να αποκαλύψουν συναισθήματα, σκέψεις και προβληματισμούς για την πρακτική των συνομιλιών στο Facebook.

Τέλος, ο εκπαιδευτικός στο σημείο αυτό τους ζητά να προβληματιστούν για το πώς θα τους φαινόταν η δυνατότητα να βρίσκουν τα αγαπημένα λογοτεχνικά τους έργα στο Facebook και να μπορούν να τα διαβάζουν εκεί ή ακόμη και η δημιουργία λογοτεχνικών έργων στο Facebook. Η συζήτηση αυτή έχει στόχο να ανοίξει τους ορίζοντες των μαθητών και να τους κάνει να αναρωτηθούν τι από αυτά που σήμερα θεωρούν υπερβολικό ή αδιανόητο αύριο μπορεί να αποτελεί μια ακόμη εφαρμογή του διαδικτύου.

8^η διδακτική ώρα (εργαστήριο Πληροφορικής)

Κατά την τελευταία διδακτική ώρα οι μαθητές (χρησιμοποιώντας υλικό που δημιούργησαν κατά τις προηγούμενες διδακτικές ώρες και συλλέγουν κατά την τρέχουσα) πραγματοποιούν μια άσκηση που συνδυάζει την εικόνα με το κείμενο (πολυμεσικότητα) και δείχνει αν απέκτησαν δεξιότητες στη χρήση συγκεκριμένων ψηφιακών εργαλείων.

Πιο συγκεκριμένα, στην αρχή δημιουργούν μια εικόνα με το διαδικτυακό εργαλείο συννεφόλεξων Tagxedo (χρησιμοποιώντας λέξεις ή αποσπάσματα κειμένου από το μυθιστόρημα ή/και από τον διάλογο που οι ίδιοι δημιούργησαν) ή με κάποιο από τα προγράμματα δημιουργίας κολάζ και αφίσας (Autocollage ή Picasa) χρησιμοποιώντας screenshots/εικόνες από την τηλεοπτική σειρά [Γιούγκερμαν](#) και από μια σύγχρονη τηλεοπτική σειρά της επιλογής τους. Στη συνέχεια συνθέτουν ένα κείμενο, στο οποίο αποτυπώνονται τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των φύλων κατά την εποχή του μεσοπολέμου και κατά τη σημερινή εποχή στην Ελλάδα. Οι μαθητές μπορούν να επιλέξουν όποια μορφή επιθυμούν στην απάντησή τους στο πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου, ωστόσο, ο εκπαιδευτικός τους προτείνει μια εικόνα μορφοποίησης, για να έχουν μια πρώτη επιλογή ([Προτεινόμενη εικόνα εργασίας](#)) την οποία τους τονίζει πως δεν είναι υποχρεωτικό να υιοθετήσουν. Οι εργασίες αναρτώνται από τους ίδιους τους μαθητές στην ψηφιακή τάξη.

Τη συγκεκριμένη άσκηση οι μαθητές μπορούν να την υλοποιήσουν χρησιμοποιώντας υλικό από όποια πηγή επιθυμούν και ασφαλώς κάνοντας χρήση των σημειώσεών τους από τις προηγούμενες συναντήσεις, τόσο με τον καθηγητή του μαθήματος των Κειμένων Νεοελληνικής Λογοτεχνίας, όσο και με τον καθηγητή της Νεοελληνικής Γλώσσας. Οι μαθητές ενημερώνονται πως την αξιολόγηση της ομαδικής αυτής εργασίας θα την πραγματοποιήσουν από κοινού οι δύο καθηγητές που προαναφέρθηκαν. Άλλωστε, η σύνταξη κειμένου ενταγμένου σε επικοινωνιακό πλαίσιο αποτελεί άσκηση αξιολόγησης και για το μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας (Οδηγίες για τη Διδασκαλία των Φιλολογικών Μαθημάτων 2009: 133). Με τη δραστηριότητα αυτή οι μαθητές διαπιστώνουν την πολυμεσική μορφή που μπορούν να λάβουν τα κείμενα στο πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου και το πόσο διαφορετικά μορφοποιούνται σε σχέση με ένα παραδοσιακό κείμενο.

Στο τέλος της ώρας ο εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να καταθέσουν, προφορικά, τις εντυπώσεις τους από την όλη πορεία αυτής της εφαρμογής του σεναρίου και να δηλώσουν αν υπήρξαν εργασίες που τους δυσκόλεψαν. Με τον

τρόπο αυτό μπορεί να διαπιστώσει αν υπήρξε κάτι που του διέφυγε κατά την πορεία εφαρμογής, το οποίο ενόχλησε ή προβλημάτισε τους μαθητές.

ΣΤ. ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Φύλλο Εργασίας 1ης Ομάδας

Εμφυλα στερεότυπα στον Γιούγκερμαν του Μ. Καραγάτση

1^η διδακτική ώρα, Εργαστήριο Πληροφορικής

→ Επισκεπτόμαστε:

α) την [προσωπική σελίδα του Μ. Καραγάτση στο Facebook](#)

β) τη σελίδα «1908-2008 [Εκατό χρόνια από τη γέννησή του Μ. Καραγάτση](#)»

→ Κρατάμε σημειώσεις για τα εξής:

α) ο άνθρωπος Μ. Καραγάτσης, β) ο συγγραφέας Μ. Καραγάτσης γ) τα θέματα του έργου του, δ) ένα χαρακτηριστικό απόσπασμα από ένα έργο του.

✍ Ατομική Εργασία (για το σπίτι): Συνθέτω ένα κείμενο μιας περίπου δακτυλογραφημένης σελίδας με βάση τους παραπάνω άξονες.

2^η διδακτική ώρα, Αίθουσα Διδασκαλίας

→ (Μάθημα Νεοελληνικής Γλώσσας) Κρατάμε σημειώσεις για τα στερεότυπα που επικρατούν σχετικά με τα δύο φύλα στην ελληνική κοινωνία σήμερα.

3^η διδακτική ώρα, Αίθουσα Διδασκαλίας

→ Ανάγνωση αποσπασμάτων σχολικού βιβλίου. Κρατάμε σημειώσεις για: α) τα στοιχεία νατουραλισμού και β) τα στερεότυπα που εντοπίζουμε για τα φύλα.

✍ Ομαδική Εργασία: Συνθέτουμε ένα κείμενο με βάση τους παραπάνω άξονες.

4^η διδακτική ώρα, Αίθουσα Διδασκαλίας

→ α) Προβολή βίντεο. β) Αξιολόγηση εργασιών πρώτης διδακτικής ώρας.

5^η διδακτική ώρα, Αίθουσα Διδασκαλίας

→ Μελετάμε τις σελίδες 212-216 («Ο Γιούγκερμαν περπατούσε σιωπηλός ... τις καινούργιες τούτες παρέες») του μυθιστορήματος. Το πρόσωπο που μας ενδιαφέρει είναι ο Αντώνης Σταβάδος.

Ομαδική Εργασία: Συνθέτουμε ένα κείμενο (σε πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου) ή δημιουργούμε μια παρουσίαση (με λογισμικό παρουσιάσεων) με θέμα τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του προσώπου/ήρωα που μελετήσαμε, υπό το πρίσμα της ανδρικής ή γυναικείας ταυτότητας που αυτός αναδεικνύει μέσα από τη συμπεριφορά του ή από την άποψη που ο Γιούγκερμαν ή ο αφηγητής παραθέτει για αυτόν.

6^η διδακτική ώρα, Εργαστήριο Πληροφορικής

→ (Μάθημα Πληροφορικής) Με βάση τις σημειώσεις μας της προηγούμενης διδακτικής ώρας για τον ήρωα/πρόσωπο του μυθιστορήματος που μελετήσαμε, δημιουργούμε το προφίλ του στο Facebook και συνομιλούμε με τον Γιούγκερμαν διαδικτυακά.

7^η διδακτική ώρα, Εργαστήριο Πληροφορικής

Ομαδική Εργασία: Συνθέτουμε έναν εντελώς νέο διάλογο ανάμεσα στον δικό μας ήρωα/πρόσωπο με τον Γιούγκερμαν. Ο διάλογος αυτός γίνεται από κοντά και όχι διαδικτυακά.

8^η διδακτική ώρα, Εργαστήριο Πληροφορικής

Ομαδική Εργασία: α) δημιουργούμε μια εικόνα με το διαδικτυακό λογισμικό συννεφέλων Tagxedo χρησιμοποιώντας λέξεις ή αποσπάσματα κειμένου από το μυθιστόρημα ή/και από τον διάλογο που δημιουργήσαμε ή με κάποιο από τα προγράμματα δημιουργίας κολάζ ή αφίσας (Autocollage ή Picasa) χρησιμοποιώντας screenshots/εικόνες από την τηλεοπτική σειρά Γιούγκερμαν και από μια σύγχρονη μας τηλεοπτική σειρά,

β) συνθέτουμε ένα κείμενο, στο οποίο αποτυπώνονται τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των φύλων κατά την εποχή του μεσοπολέμου και κατά τη σημερινή εποχή στην Ελλάδα.

Φύλλο Εργασίας 2ης Ομάδας

Εμφυλα στερεότυπα στον Γιούγκερμαν του Μ. Καραγάτση

1^η διδακτική ώρα, Εργαστήριο Πληροφορικής

→ Επισκεπτόμαστε:

α) την [προσωπική σελίδα του Μ. Καραγάτση στο Facebook](#)

β) τη σελίδα «1908-2008 [Εκατό χρόνια από τη γέννησή του Μ. Καραγάτση](#)»

→ Κρατάμε σημειώσεις για τα εξής:

α) ο άνθρωπος Μ. Καραγάτσης, β) ο συγγραφέας Μ. Καραγάτσης γ) τα θέματα του έργου του, δ) ένα χαρακτηριστικό απόσπασμα από ένα έργο του.

✍ Ατομική Εργασία (για το σπίτι): Συνθέτω ένα κείμενο μιας περίπου δακτυλογραφημένης σελίδας με βάση τους παραπάνω άξονες.

2^η διδακτική ώρα, Αίθουσα Διδασκαλίας

→ (Μάθημα Νεοελληνικής Γλώσσας) Κρατάμε σημειώσεις για τα στερεότυπα που επικρατούν σχετικά με τα δύο φύλα στην ελληνική κοινωνία σήμερα.

3^η διδακτική ώρα, Αίθουσα Διδασκαλίας

→ Ανάγνωση αποσπασμάτων σχολικού βιβλίου. Κρατάμε σημειώσεις για: α) τα στοιχεία νατουραλισμού και β) τα στερεότυπα που εντοπίζουμε για τα φύλα.

✍ Ομαδική Εργασία: Συνθέτουμε ένα κείμενο με βάση τους παραπάνω άξονες.

4^η διδακτική ώρα, Αίθουσα Διδασκαλίας

→ α) Προβολή βίντεο. β) Αξιολόγηση εργασιών πρώτης διδακτικής ώρας.

5^η διδακτική ώρα, Αίθουσα Διδασκαλίας

→ Μελετάμε τις σελίδες 266-281 («Ο Σάββας Σκλαβογιάννης καθόταν ... τη στάχτη του τζακιού με την τσιμπίδα») του μυθιστορήματος. Το πρόσωπο που μας ενδιαφέρει είναι ο Σάββας Σκλαβογιάννης.

✍ Ομαδική Εργασία: Συνθέτουμε ένα κείμενο (σε πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου) ή δημιουργούμε μια παρουσίαση (με λογισμικό παρουσιάσεων) με θέμα τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του προσώπου/ήρωα που μελετήσαμε, υπό το πρίσμα της ανδρικής ή γυναικείας ταυτότητας που αυτός αναδεικνύει μέσα από τη συμπεριφορά του ή από την άποψη που ο Γιούγκερμαν ή ο αφηγητής παραθέτει για αυτόν.

6^η διδακτική ώρα, Εργαστήριο Πληροφορικής

→ (Μάθημα Πληροφορικής) Με βάση τις σημειώσεις μας της προηγούμενης διδακτικής ώρας για τον ήρωα/πρόσωπο του μυθιστορήματος που μελετήσαμε, δημιουργούμε το προφίλ του στο Facebook και συνομιλούμε με τον Γιούγκερμαν διαδικτυακά.

7^η διδακτική ώρα, Εργαστήριο Πληροφορικής

✍ Ομαδική Εργασία: Συνθέτουμε έναν εντελώς νέο διάλογο ανάμεσα στον δικό μας ήρωα/πρόσωπο με τον Γιούγκερμαν. Ο διάλογος αυτός γίνεται από κοντά και όχι διαδικτυακά.

8^η διδακτική ώρα, Εργαστήριο Πληροφορικής

✍ Ομαδική Εργασία: α) δημιουργούμε μια εικόνα με το διαδικτυακό λογισμικό συννεφολέξων Tagxedo χρησιμοποιώντας λέξεις ή αποσπάσματα κειμένου από το μυθιστόρημα ή/και από τον διάλογο που δημιουργήσαμε ή με κάποιο από τα προγράμματα δημιουργίας κολάζ ή αφίσας (Autocollage ή Picasa) χρησιμοποιώντας screenshots/εικόνες από την τηλεοπτική σειρά [Γιούγκερμαν](#) και από μια σύγχρονη μας τηλεοπτική σειρά,

β) συνθέτουμε ένα κείμενο, στο οποίο αποτυπώνονται τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των φύλων κατά την εποχή του μεσοπολέμου και κατά τη σημερινή εποχή στην Ελλάδα.

Φύλλο Εργασίας 3ης Ομάδας

Εμφυλα στερεότυπα στον Γιούγκερμαν του Μ. Καραγάτση

1^η διδακτική ώρα, Εργαστήριο Πληροφορικής

→ Επισκεπτόμαστε:

α) την [προσωπική σελίδα του Μ. Καραγάτση στο Facebook](#)

β) τη σελίδα «1908-2008 [Εκατό χρόνια από τη γέννησή του Μ. Καραγάτση](#)»

→ Κρατάμε σημειώσεις για τα εξής:

α) ο άνθρωπος Μ. Καραγάτσης, β) ο συγγραφέας Μ. Καραγάτσης γ) τα θέματα του έργου του, δ) ένα χαρακτηριστικό απόσπασμα από ένα έργο του.

✍ Ατομική Εργασία (για το σπίτι): Συνθέτω ένα κείμενο μιας περίπου δακτυλογραφημένης σελίδας με βάση τους παραπάνω άξονες.

2^η διδακτική ώρα, Αίθουσα Διδασκαλίας

→ (Μάθημα Νεοελληνικής Γλώσσας) Κρατάμε σημειώσεις για τα στερεότυπα που επικρατούν σχετικά με τα δύο φύλα στην ελληνική κοινωνία σήμερα.

3^η διδακτική ώρα, Αίθουσα Διδασκαλίας

→ Ανάγνωση αποσπασμάτων σχολικού βιβλίου. Κρατάμε σημειώσεις για: α) τα στοιχεία νατουραλισμού και β) τα στερεότυπα που εντοπίζουμε για τα φύλα.

✍ Ομαδική Εργασία: Συνθέτουμε ένα κείμενο με βάση τους παραπάνω άξονες.

4^η διδακτική ώρα, Αίθουσα Διδασκαλίας

→ α) Προβολή βίντεο. β) Αξιολόγηση εργασιών πρώτης διδακτικής ώρας.

5^η διδακτική ώρα, Αίθουσα Διδασκαλίας

→ Μελετάμε τις σελίδες 329-341 («Οι δυο άντρες βρέθηκαν ... θα το μάθεις κι αυτό», Ο Μιχάλης Καραμάνος) του μυθιστορήματος. Το πρόσωπο που μας ενδιαφέρει είναι ο Μιχάλης Καραμάνος.

✍ Ομαδική Εργασία: Συνθέτουμε ένα κείμενο (σε πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου) ή δημιουργούμε μια παρουσίαση (με λογισμικό παρουσιάσεων) με θέμα τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του προσώπου/ήρωα που μελετήσαμε, υπό το πρίσμα της ανδρικής ή γυναικείας ταυτότητας που αυτός αναδεικνύει μέσα από τη συμπεριφορά του ή από την άποψη που ο Γιούγκερμαν ή ο αφηγητής παραθέτει για αυτόν.

6^η διδακτική ώρα, Εργαστήριο Πληροφορικής

→ (Μάθημα Πληροφορικής) Με βάση τις σημειώσεις μας της προηγούμενης διδακτικής ώρας για τον ήρωα/πρόσωπο του μυθιστορήματος που μελετήσαμε, δημιουργούμε το προφίλ του στο Facebook και συνομιλούμε με τον Γιούγκερμαν διαδικτυακά.

7^η διδακτική ώρα, Εργαστήριο Πληροφορικής

✍ Ομαδική Εργασία: Συνθέτουμε έναν εντελώς νέο διάλογο ανάμεσα στον δικό μας ήρωα/πρόσωπο με τον Γιούγκερμαν. Ο διάλογος αυτός γίνεται από κοντά και όχι διαδικτυακά.

8^η διδακτική ώρα, Εργαστήριο Πληροφορικής

✍ Ομαδική Εργασία: α) δημιουργούμε μια εικόνα με το διαδικτυακό λογισμικό συννεφόλεξων Tagxedo χρησιμοποιώντας λέξεις ή αποσπάσματα κειμένου από το μυθιστόρημα ή/και από τον διάλογο που δημιουργήσαμε ή με κάποιο από τα προγράμματα δημιουργίας κολάζ ή αφίσας (Autocollage ή Picasa) χρησιμοποιώντας screenshots/εικόνες από την τηλεοπτική σειρά Γιούγκερμαν και από μια σύγχρονη μας τηλεοπτική σειρά,

β) συνθέτουμε ένα κείμενο, στο οποίο αποτυπώνονται τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των φύλων κατά την εποχή του μεσοπολέμου και κατά τη σημερινή εποχή στην Ελλάδα.

Φύλλο Εργασίας 4ης Ομάδας

Εμφυλα στερεότυπα στον Γιούγκερμαν του Μ. Καραγάτση

1^η διδακτική ώρα, Εργαστήριο Πληροφορικής

→ Επισκεπτόμαστε:

- την [προσωπική σελίδα του Μ. Καραγάτση στο facebook](#)
- τη σελίδα «1908-2008 [Εκατό χρόνια από τη γέννησή του Μ. Καραγάτση](#)»

→ Κρατάμε σημειώσεις για τα εξής:

- ο άνθρωπος Μ. Καραγάτσης, β) ο συγγραφέας Μ. Καραγάτσης γ) τα θέματα του έργου του, δ) ένα χαρακτηριστικό απόσπασμα από ένα έργο του.

✍ Ατομική Εργασία (για το σπίτι): Συνθέτω ένα κείμενο μιας περίπου δακτυλογραφημένης σελίδας με βάση τους παραπάνω άξονες.

2^η διδακτική ώρα, Αίθουσα Διδασκαλίας

→ (Μάθημα Νεοελληνικής Γλώσσας) Κρατάμε σημειώσεις για τα στερεότυπα που επικρατούν σχετικά με τα δύο φύλα στην ελληνική κοινωνία σήμερα.

3^η διδακτική ώρα, Αίθουσα Διδασκαλίας

→ Ανάγνωση αποσπασμάτων σχολικού βιβλίου. Κρατάμε σημειώσεις για: α) τα στοιχεία νατουραλισμού και β) τα στερεότυπα που εντοπίζουμε για τα φύλα.

✍ Ομαδική Εργασία: Συνθέτουμε ένα κείμενο με βάση τους παραπάνω άξονες.

4^η διδακτική ώρα, Αίθουσα Διδασκαλίας

→ α) Προβολή βίντεο. β) Αξιολόγηση εργασιών πρώτης διδακτικής ώρας.

5^η διδακτική ώρα, Αίθουσα Διδασκαλίας

→ Μελετάμε τις σελίδες 250-255 (Κεφάλαιο Η') και 409-415 («Όλ' αυτά τα γνωστά ... δε μιλούσε ποτέ για τη δική του») του μυθιστορήματος. Το πρόσωπο που μας ενδιαφέρει είναι η Βούλα Παπαδέλη.

✍ Ομαδική Εργασία: Συνθέτουμε ένα κείμενο (σε πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου) ή δημιουργούμε μια παρουσίαση (με λογισμικό παρουσιάσεων) με θέμα τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του προσώπου/ήρωα που μελετήσαμε, υπό το πρίσμα της ανδρικής ή γυναικείας ταυτότητας που αυτός αναδεικνύει μέσα από τη συμπεριφορά του ή από την άποψη που ο Γιούγκερμαν ή ο αφηγητής παραθέτει για αυτόν.

6^η διδακτική ώρα, Εργαστήριο Πληροφορικής

→ (Μάθημα Πληροφορικής) Με βάση τις σημειώσεις μας της προηγούμενης διδακτικής ώρας για τον ήρωα/πρόσωπο του μυθιστορήματος που μελετήσαμε, δημιουργούμε το προφίλ του στο Facebook και συνομιλούμε με τον Γιούγκερμαν διαδικτυακά.

7^η διδακτική ώρα, Εργαστήριο Πληροφορικής

✍ Ομαδική Εργασία: Συνθέτουμε έναν εντελώς νέο διάλογο ανάμεσα στον δικό μας ήρωα/πρόσωπο με τον Γιούγκερμαν. Ο διάλογος αυτός γίνεται από κοντά και όχι διαδικτυακά.

8^η διδακτική ώρα, Εργαστήριο Πληροφορικής

✍ Ομαδική Εργασία: α) δημιουργούμε μια εικόνα με το διαδικτυακό λογισμικό συννεφέλων Tagxedo χρησιμοποιώντας λέξεις ή αποσπάσματα κειμένου από το μυθιστόρημα ή/και από τον διάλογο που δημιουργήσαμε ή με κάποιο από τα προγράμματα δημιουργίας κολάζ ή αφίσας (Autocollage ή Picasa) χρησιμοποιώντας screenshots/εικόνες από την τηλεοπτική σειρά Γιούγκερμαν και από μια σύγχρονη μας τηλεοπτική σειρά,

β) συνθέτουμε ένα κείμενο, στο οποίο αποτυπώνονται τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των φύλων κατά την εποχή του μεσοπολέμου και κατά τη σημερινή εποχή στην Ελλάδα.

Φύλλο Εργασίας 5ης Ομάδας

Εμφυλα στερεότυπα στον Γιούγκερμαν του Μ. Καραγάτση

1^η διδακτική ώρα, Εργαστήριο Πληροφορικής

→ Επισκεπτόμαστε:

- την [προσωπική σελίδα του Μ. Καραγάτση στο facebook](#)
- τη σελίδα «1908-2008 [Εκατό χρόνια από τη γέννησή του Μ. Καραγάτση](#)»

→ Κρατάμε σημειώσεις για τα εξής:

- ο άνθρωπος Μ. Καραγάτσης, β) ο συγγραφέας Μ. Καραγάτσης γ) τα θέματα του έργου του, δ) ένα χαρακτηριστικό απόσπασμα από ένα έργο του.

✍ Ατομική Εργασία (για το σπίτι): Συνθέτω ένα κείμενο μιας περίπου δακτυλογραφημένης σελίδας με βάση τους παραπάνω άξονες.

2^η διδακτική ώρα, Αίθουσα Διδασκαλίας

→ (Μάθημα Νεοελληνικής Γλώσσας) Κρατάμε σημειώσεις για τα στερεότυπα που επικρατούν σχετικά με τα δύο φύλα στην ελληνική κοινωνία σήμερα.

3^η διδακτική ώρα, Αίθουσα Διδασκαλίας

→ Ανάγνωση αποσπασμάτων σχολικού βιβλίου. Κρατάμε σημειώσεις για: α) τα στοιχεία νατουραλισμού και β) τα στερεότυπα που εντοπίζουμε για τα φύλα.

✍ Ομαδική Εργασία: Συνθέτουμε ένα κείμενο με βάση τους παραπάνω άξονες.

4^η διδακτική ώρα, Αίθουσα Διδασκαλίας

→ α) Προβολή βίντεο. β) Αξιολόγηση εργασιών πρώτης διδακτικής ώρας.

5^η διδακτική ώρα, Αίθουσα Διδασκαλίας

→ Μελετάμε τις σελίδες 433-436 («Οι τελευταίες δεκαπέντε μέρες πέρασαν ... μα μόνο τη χαρά τη δική του») του μυθιστορήματος. Το πρόσωπο που μας ενδιαφέρει είναι η Αλκμήνη Γιαγκοπούλου.

☞ Ομαδική Εργασία: Συνθέτουμε ένα κείμενο (σε πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου) ή δημιουργούμε μια παρουσίαση (με λογισμικό παρουσιάσεων) με θέμα τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του προσώπου/ήρωα που μελετήσαμε, υπό το πρίσμα της ανδρικής ή γυναικείας ταυτότητας που αυτός αναδεικνύει μέσα από τη συμπεριφορά του ή από την άποψη που ο Γιούγκερμαν ή ο αφηγητής παραθέτει για αυτόν.

6^η διδακτική ώρα, Εργαστήριο Πληροφορικής

→ (Μάθημα Πληροφορικής) Με βάση τις σημειώσεις μας της προηγούμενης διδακτικής ώρας για τον ήρωα/πρόσωπο του μυθιστορήματος που μελετήσαμε, δημιουργούμε το προφίλ του στο Facebook και συνομιλούμε με τον Γιούγκερμαν διαδικτυακά.

7^η διδακτική ώρα, Εργαστήριο Πληροφορικής

☞ Ομαδική Εργασία: Συνθέτουμε έναν εντελώς νέο διάλογο ανάμεσα στον δικό μας ήρωα/πρόσωπο με τον Γιούγκερμαν. Ο διάλογος αυτός γίνεται από κοντά και όχι διαδικτυακά.

8^η διδακτική ώρα, Εργαστήριο Πληροφορικής

☞ Ομαδική Εργασία: α) δημιουργούμε μια εικόνα με το διαδικτυακό λογισμικό συννεφέλων Tagxedo χρησιμοποιώντας λέξεις ή αποσπάσματα κειμένου από το μυθιστόρημα ή/και από τον διάλογο που δημιουργήσαμε ή με κάποιο από τα προγράμματα δημιουργίας κολάζ ή αφίσας (Autocollage ή Picasa) χρησιμοποιώντας screenshots/εικόνες από την τηλεοπτική σειρά Γιούγκερμαν και από μια σύγχρονη μας τηλεοπτική σειρά,

β) συνθέτουμε ένα κείμενο, στο οποίο αποτυπώνονται τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των φύλων κατά την εποχή του μεσοπολέμου και κατά τη σημερινή εποχή στην Ελλάδα.

Φύλλο Εργασίας 6ης Ομάδας

Εμφυλα στερεότυπα στον Γιούγκερμαν του Μ. Καραγάτση

1^η διδακτική ώρα, Εργαστήριο Πληροφορικής

→ Επισκεπτόμαστε:

- την [προσωπική σελίδα του Μ. Καραγάτση στο facebook](#)
- τη σελίδα «1908-2008 [Εκατό χρόνια από τη γέννησή του Μ. Καραγάτση](#)»

→ Κρατάμε σημειώσεις για τα εξής:

- ο άνθρωπος Μ. Καραγάτσης, β) ο συγγραφέας Μ. Καραγάτσης γ) τα θέματα του έργου του, δ) ένα χαρακτηριστικό απόσπασμα από ένα έργο του.

✍ Ατομική Εργασία (για το σπίτι): Συνθέτω ένα κείμενο μιας περίπου δακτυλογραφημένης σελίδας με βάση τους παραπάνω άξονες.

2^η διδακτική ώρα, Αίθουσα Διδασκαλίας

→ (Μάθημα Νεοελληνικής Γλώσσας) Κρατάμε σημειώσεις για τα στερεότυπα που επικρατούν σχετικά με τα δύο φύλα στην ελληνική κοινωνία σήμερα.

3^η διδακτική ώρα, Αίθουσα Διδασκαλίας

→ Ανάγνωση αποσπασμάτων σχολικού βιβλίου. Κρατάμε σημειώσεις για: α) τα στοιχεία νατουραλισμού και β) τα στερεότυπα που εντοπίζουμε για τα φύλα.

✍ Ομαδική Εργασία: Συνθέτουμε ένα κείμενο με βάση τους παραπάνω άξονες.

4^η διδακτική ώρα, Αίθουσα Διδασκαλίας

→ α) Προβολή βίντεο. β) Αξιολόγηση εργασιών πρώτης διδακτικής ώρας.

5^η διδακτική ώρα, Αίθουσα Διδασκαλίας

→ Μελετάμε τις σελίδες 460 («Η ομορφιά της Ντίνας ... κάτι σαν χάος μυστηριακό») και 484-487 («- Καλημέρα Βάσια. ... καθώς το τραίνο σιγοκυλούσε πλάι στο κύμα») του μυθιστορήματος. Το πρόσωπο που μας ενδιαφέρει είναι η Ντάινα Σκλαβογιάννη.

Ομαδική Εργασία: Συνθέτουμε ένα κείμενο (σε πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου) ή δημιουργούμε μια παρουσίαση (με λογισμικό παρουσιάσεων) με θέμα τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του προσώπου/ήρωα που μελετήσαμε, υπό το πρίσμα της ανδρικής ή γυναικείας ταυτότητας που αυτός αναδεικνύει μέσα από τη συμπεριφορά του ή από την άποψη που ο Γιούγκερμαν ή ο αφηγητής παραθέτει για αυτόν.

6^η διδακτική ώρα, Εργαστήριο Πληροφορικής

→ (Μάθημα Πληροφορικής) Με βάση τις σημειώσεις μας της προηγούμενης διδακτικής ώρας για τον ήρωα/πρόσωπο του μυθιστορήματος που μελετήσαμε, δημιουργούμε το προφίλ του στο Facebook και συνομιλούμε με τον Γιούγκερμαν διαδικτυακά.

7^η διδακτική ώρα, Εργαστήριο Πληροφορικής

Ομαδική Εργασία: Συνθέτουμε έναν εντελώς νέο διάλογο ανάμεσα στον δικό μας ήρωα/πρόσωπο με τον Γιούγκερμαν. Ο διάλογος αυτός γίνεται από κοντά και όχι διαδικτυακά.

8^η διδακτική ώρα, Εργαστήριο Πληροφορικής

Ομαδική Εργασία: α) δημιουργούμε μια εικόνα με το διαδικτυακό λογισμικό συννεφόλεξων Tagxedo χρησιμοποιώντας λέξεις ή αποσπάσματα κειμένου από το μυθιστόρημα ή/και από τον διάλογο που δημιουργήσαμε ή με κάποιο από τα προγράμματα δημιουργίας κολάζ ή αφίσας (Autocollage ή Picasa) χρησιμοποιώντας screenshots/εικόνες από την τηλεοπτική σειρά [Γιούγκερμαν](#) και από μια σύγχρονη μας τηλεοπτική σειρά,

β) συνθέτουμε ένα κείμενο, στο οποίο αποτυπώνονται τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των φύλων κατά την εποχή του μεσοπολέμου και κατά τη σημερινή εποχή στην Ελλάδα.

Z. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Έχοντας ως πεδίο αναφοράς ένα ολόκληρο μυθιστόρημα μπορεί κανείς να επιλέξει ποικίλες δραστηριότητες που θα μπορούσαν να αντικαταστήσουν ή να παρατεθούν πλάι στις υπάρχουσες. Ενδεικτικά, θα μπορούσε να ζητηθεί από τους μαθητές να δημιουργήσουν την προσωπογραφία του Γιούγκερμαν μέσα από τη μελέτη κατάλληλων αποσπασμάτων του μυθιστορήματος, να ανιχνεύσουν στοιχεία αφήγησης ή ακόμη και στοιχεία για την ιστορική, κοινωνική και πολιτική πραγματικότητα της χώρας κατά τον χρόνο δράσης του έργου. Ακόμη, θα μπορούσε να υπάρξει συνεργασία με τον καθηγητή της κοινωνιολογίας του σχολείου, καθώς γίνεται προσέγγιση του μυθιστορήματος από την οπτική των στερεότυπων για τα φύλα. Τέλος, αν κάποιος εκπαιδευτικός διστάζει να χρησιμοποιήσει το Facebook ή δεν το γνωρίζει επαρκώς, θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει το [Fakebook](#), ένα διαδικτυακό λογισμικό για εκπαιδευτική χρήση, στο οποίο οι μαθητές δε χρειάζεται να δώσουν ούτε τη διεύθυνση του προσωπικού τους ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ούτε άλλα προσωπικά στοιχεία.

H. ΚΡΙΤΙΚΗ

Η εφαρμογή του σεναρίου προϋποθέτει τη χρήση του εργαστηρίου πληροφορικής του σχολείου για τις τέσσερις από τις οκτώ ώρες διάρκειάς του. Επομένως, χρειάζεται κάποια ευελιξία στο ωρολόγιο πρόγραμμα, για να μην υπάρχουν προβλήματα με τη χρήση του εργαστηρίου.

Τέλος, για να μην υπάρχουν προβλήματα στην περίπτωση που κάποιες ομάδες εργασίας δε συνεργάζονται όπως αναμένεται και καθυστερούν να παραδώσουν τις εργασίες τους, έχει επιλεγεί η πρακτική της υλοποίησης και ολοκλήρωσης των εργασιών κατά τη διάρκεια των διδακτικών ωρών και όχι στο σπίτι των μαθητών.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αποστολίδου, Β. 2012. Η λογοτεχνία στα νέα περιβάλλοντα των ΤΠΕ: Κυβερνολογοτεχνία και e-books, ψηφιακές κοινότητες αναγνωστών, δημιουργική γραφή και αφήγηση στον ψηφιακό κόσμο. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

http://www.greeklanguage.gr/sites/default/files/digital_school/3.1.2_apostolidou.pdf
[24/12/2013]

Βιβλίο Εκπαιδευτικού του μαθήματος Εφαρμογές Πληροφορικής Υπολογιστών.
<http://ebooks.edu.gr/modules/document/document.php?course=DSGL-B118&download=/4c6a9a378xqg/4c6a9acakwem> [24/12/2013]

Καραγάτσης, Μ. 2007²⁶. 1938. *Γιούγκερμαν Α΄*. Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της «Εστίας».

Οδηγίες για τη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων στο Γενικό Λύκειο (Σχολικό έτος 2009-2010). Αθήνα: ΟΕΔΒ.

Πετρουλάκη Κ., Μ. Βρυώνης, Α. Ντιναπόγιας & Α. Τσιριγώτη. 2008. Σειρά παρακολούθησης και αξιολόγησης των επιπτώσεων των εκπαιδευτικών πολιτικών στο φύλο.

http://www.kethi.gr/attachments/132_PARAKOLOUTHISI_EKPAIDEUTIKWN_PO_LITIKWN_FYLO.pdf [24/12/2013]

ΦΕΚ Β 1562/27-6-2011, Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα της Λογοτεχνίας Α΄ Λυκείου.

<http://ebooks.edu.gr/courses/DSGL-A111/document/4e5b63b5pt3d/4e771645hs2j/4e77165cmmis.pdf>

Τσαούση, Α. 2006. Τα κοινωνικά προβλήματα των γυναικών στις ανεπτυγμένες χώρες. <http://www.phs.uoa.gr/~ahatzis/SGH08.pdf> [24/12/2013]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Πίνακας σύγκρισης

Χαρακτηριστικά	Διάλογος/συνομιλία μέσω Facebook	Διάλογος/συνομιλία με φυσική παρουσία
Δυνατότητα ουσιαστικής επικοινωνίας		
Αμεσότητα		
Ζωντάνια / Θεατρικότητα		
Χρήση εξωγλωσσικών στοιχείων επικοινωνίας		
Γλώσσα σώματος		
Κατανόηση του περιεχομένου συνομιλίας		
Κατανόηση της συναισθηματικής κατάστασης του συνομιλητή		
Γράψτε στα παρακείμενα πλαίσια ποια είναι, σε γενικές γραμμές, η άποψή σας για τις δύο αυτές μορφές επικοινωνίας/ συνομιλίας.		

Προτεινόμενη εικόνα εργασίας

<p style="text-align: center;">Tagxedo</p> <p style="text-align: center;">ή</p> <p style="text-align: center;">Autocollage</p>	<p style="text-align: center;">Tagxedo</p> <p style="text-align: center;">ή</p> <p style="text-align: center;">Autocollage</p>
<p style="text-align: center;">Κείμενο</p> <p style="text-align: center;">για τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των φύλων στην εποχή του μεσοπολέμου στη χώρα μας</p>	<p style="text-align: center;">Κείμενο</p> <p style="text-align: center;">για τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των φύλων στην εποχή μας στη χώρα μας</p>